

VERSLAG LAND- EN TUINBOUWRAAD

Datum vergadering: 07.04.2022

Aanwezig: schepenen Koen Anciaux, Kurt Verbruggen, Koen Verbruggen, Paul Vander Elst, Carine Muyltermans, Ludo Slachmuylders, Wilfried Maes, Johan Teughels, Chris Van Steenwinkel, Ward Van Herck en Nina Van den Bilcke
sprekers: Myrtle Verhaeven en Monique Meeuwis

AGENDA

- COWALA
 - o Myrtle Verhaeven (coördinator ORIOM)
- Brede weersverzekering
 - o Monique Meeuwis (consultant verzekering Vanbreda Risk & Benefits)

GOEDKEURING VERSLAG

Het verslag van de vorige vergadering wordt goedgekeurd.

COWALA

Myrtle Verhaeven, coördinator van het strategisch project 'Open ruimte in en om Mechelen' licht het COWALA (Coalitie water landbouw en landschap) project toe. Ze werkt ook mee aan een ander Water+land+schap 1.0 project 'Aqualitatieve Mechelse groenteregio' voor de glastuinbouw. De presentatie is toegevoegd als bijlage bij dit verslag.

Ward Van Herck van Regionaal Landschap Rivierenland staat Myrtle Verhaeven bij bij het COWALA project. De land- en tuinbouwraad is samen met de stad coalitiepartner binnen het project.

1) Water+land+schap 2.0

Water+land+schap (WLS) is één van de projecten waar de overheid op inzet ikv de Blue deal om Vlaanderen te wapenen tegen droogte. Vlaanderen is één van de droogste regio's van Europa. De extreme weersomstandigheden laten zich duidelijk voelen in het landbouwgebied. In 2018 was er veel teeltschade door droogte en in 2021 door hevige neerslag. Kaarten uit het hemelwaterplan van Mechelen tonen aan dat het Hombeeks plateau overwegend matig gevoelig voor droogte is.

In Water+land+schap projecten is de land- en tuinbouwsector begunstigde. Er zijn ook andere projecten vanuit de Blue deal gelanceerd: natte natuurprojecten, proeftuinen droogte, innovatieprojecten, onthardingsprojecten,...

Water+land+schap steunt op 3 pijlers:

- water = inzetten op een duurzame watervoorraad (voor mens, natuur en bodem)
- land = land- en tuinbouw weerbaarder maken tegen droogte
- schap = inzetten op goed functionerende landschappen en biodiversiteit + samenwerking met landbouwbedrijven en expertise uitwisselen met andere partners

2) COWALA doelstellingen en aanpak

Het COWALA-project (pad 2) is een grootschalig complex waterproject dat zich uitstrekt over het landbouwgebied van Mechelen, Zemst en Boortmeerbeek. De verschillende partners zijn:

- lokale besturen: Mechelen, Zemst en Boortmeerbeek
- waterbeheerders: polder van Willebroek, watering der Barebeek, provincie Antwerpen, provincie Vlaams Brabant, Pidpa, de Watergroep en Aquafin.
- land- en tuinbouwers en land- en tuinbouwraden (Mechelen en Zemst)
- organisatie gespecialiseerd in landschaps- of natuurbeheer: Boerennatuur (het vroegere agrobeheercentrum) en 3 Regionale landschappen
- kenniscentra: praktijkpunt landbouw Vlaams Brabant en proefstation voor groenteteelt uit Sint Katelijne Waver

COWALA wordt gesubsidieerd door de VLM en zal 4 jaar lopen (half jaar voorbereiding en 3 jaar uitvoering). Maatregelen op het terrein kunnen tot 80% gesubsidieerd worden. Dat geldt voor iedereen die investeringen wilt doen, dus ook voor land- en tuinbouwers.

Doel van het project: hemelwater maximaal ophouden en benutten (volgens ladder van Lansink).

Twee actiesporen:

- Technologische innovaties (ervaring bij Mechelen met Water voor landbouw)
- Klimaatadaptief landschapsbeheer (ervaring bij Zemst zie verder)

Technologische innovaties

Er wordt voortgebouwd op lopende projecten. Enkele voorbeelden:

- B-watersmart: Slim bufferbekken in de Bankstraat dat ook gaat gebruikt worden voor land- en tuinbouwers in de buurt
- Smart city platform: Digitalisatie, monitoring en slimme aansturing
- WaterReserve: Peilgestuurde drainages
- Life ACLIMA: Europees project dat land- en tuinbouwers wil helpen om zuiniger met water om te gaan

Een greep uit mogelijke acties:

- Bufferbekkens (met mogelijkheden voor infiltratie en collectief gebruik)
- Peilgestuurde drainages (slim sturen van water in het veld) en eventueel sub-irrigatie (actief aanvoeren van water in het systeem en infiltreren in het veld)
- Alternatieve waterbronnen (ervaring in project Aqualitatieve Mechelse groenteregio waar oa dakwater wordt verzameld in bassins)
- Waterbesparings- en waterzuiveringstechnieken (op land- en tuinbouwbedrijven)
- Digitalisering (slimme opvolging/sturing van de technieken)

Klimaatadaptief landschapsbeheer

- Loket Onderhoud Buitengebied: Project vanuit Regionale landschappen dat gemeenten wil helpen om het landschap te beheren door kleine landschapselementen te inventariseren en beheerplannen op te maken. Hier zijn mogelijkheden voor grachtenbeheer, ook door land- en tuinbouwers.
- Werkgroep Kamsalamander: Interessante locaties voor poelen werden in kaart gebracht.
- Ecologische bufferbekkens: In Zemst zijn deze bekkens aangelegd voor meer biodiversiteit
- ORIZ (Open ruimte in Zemst): Beleidsplan met verschillende acties die meegenomen kunnen worden.

Een greep uit mogelijke acties:

- Verdienmodellen voor groenblauwe diensten via het LOB. Veel land- en tuinbouwers beschikken over machines om aan landschapsbeheer te doen, maar moeten hier wel voor vergoed worden.
- Natte natuur (voor wateropslag en infiltratie)
- Beken- en grachtenbeheer
- Bodemverbetering (vb. inwerken van compost of houtsnippers waardoor het organische stofgehalte wordt verhoogd en water beter kan geabsorbeerd worden)
- Agroforestry, bomen en houtkanten (voor verbetering van water- en bodemkwaliteit)

De verdere planning wordt toegelicht. Eind september moet het actieprogramma klaar zijn. De subsidies worden toegekend op basis van dit programma. Op 24 mei volgt in het dorpshuis van Hombeek een avondworkshop waarop verschillende stakeholders die in het buitengebied bezig zijn uitgenodigd worden om mee na te denken over mogelijke realisaties op terrein.

Vragen/bemerkingen/suggesties

- *Wat na het einde van het project?*
De korte termijn maatregelen worden beschreven in het project. Hier zullen subsidies voor verkregen worden. Voor lange termijn acties zullen andere subsidies moeten gezocht worden. De afspraken over het verdere beheer kunnen in samenwerkingsovereenkomsten opgenomen worden.
- *Tegenstelling tussen natuur en landbouw?*
Bedoeling is om deze via het COWALA-project te doorbreken. Het Bos van Aa wordt in de discussie aangehaald. Om subsidies toegekend te krijgen moet aan de 3 pijlers van het water+land+schap project voldaan zijn.
- *Link tussen COWALA en Water voor landbouw?*
Er zijn veel synergiën tussen beide projecten. Er zal samen met Stijn Van Goethem (projectcoördinator Water voor landbouw) bekeken worden wat onder welk project kan uitgevoerd worden. Verder wordt ook samengewerkt met de proeftuinen.
- *Tijd voor het project is beperkt.*
Bij Aqualitatieve Mechelse groenteregio was er nog minder tijd. In dit project wordt wel met 'gesloten' bedrijven gewerkt. In COWALA wordt op landschapsniveau gewerkt met vollegrondsgroentetelers ipv op bedrijfsniveau met glastuinbouwers.
- *Een onnatuurlijk bassin in landbouwlandschap zal binnen het project niet goedgekeurd worden.*
Het bassin kan aangelegd worden met klei in plaats van folie. Bomen aanplanten is niet altijd een optie. Verder kan ook een rietveld aangelegd worden voor de voorzuivering dat eveneens vogels en amfibieën kan aantrekken.
- *Het dakwater van bedrijven langs N16 zou kunnen gebruikt worden in landbouwgebied. Ook bij enkele bedrijven in landbouwgebied zijn er mogelijkheden.*
- *Pidpa is ook bezig met afkoppeling van wit water maar nu voornamelijk in lager gelegen gebieden.*
- *Provant zou geen stuwen plaatsen op categorie 2 waterlopen.*
- *Gebieden vernatten kan helpen om CO2 op te slaan.*
- *Het belang van de Aabeek (grote buffer) wordt opnieuw aangehaald.*

3) Inspiratie uit andere projecten

VLM inspiratiegebied www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Water-Land-Schap/20210301_inspiratiegids%20FINAAL_v2.pdf met volgende opdeling:

- 1) Waterbesparende technieken
- 2) Alternatieve waterbronnen
- 3) Infiltratie
- 4) Waterberging
- 5) Water- en bodemkwaliteit
- 6) Biodiversiteit

Mechelse groenteregio

Dit Water+land+schap 1.0 project richt zich voornamelijk op glastuinbouw ipv vollegrondsgroenteteelt. Binnen dit project zijn er 6 demonstratieprojecten. Verder werden er ook waterbehoefte- en waterkansenkaarten opgemaakt. Deze zullen ook opgemaakt worden voor COWALA.

Verschillende studies werden/worden uitgevoerd:

- Slimme buffers (RainlevelR systeem) die land- en tuinbouwers waarschuwen wanneer er een storm aankomt, zodat waterbassins deels kunnen geledigd worden.
- Slimme drainages en stuwtjes: Welke gebieden zijn hiervoor het meest geschikt?
- High level scenario analyse: Overstromingsproblemen oplossen (modellering en berekening). Dit kan mogelijk ook toegepast worden op de Aabeek.

Via een workshop in een glastuinbouwbedrijf werden projectideeën verzameld.

Volgende projecten komen aan bod:

- Tuinbouwbedrijf dat langs de Itterbeek ligt (veel overstroming) in Duffel/Lier. Het water wordt er opvangen in een bassin dat eerst langs een rietveld passeert voor zuivering.
- Bioboer en burens in Rumst. Het dakwater van burens wordt opgevangen deels in een poel voor salamanders en deels in een waterbassin om gewassen te beregenen.
- Tomatenkwekerij en boomkwekerij uit Putte/Lier gaan gezamenlijk water uit de Itterbeek verzamelen, zuiveren en gebruiken. De bedrijven liggen vlakbij de Jutse plassen. Er werden door kleine landschapselementen aangeplant, de beek werd verder uitgegraven en er werd een bankje geplaatst voor wandelaars.
- CSA in Kontich gaat samenwerken met bedrijven, Natuurpunt en Carrefour om in hun waterbehoeften te voldoen.

Op de workshop Water voor landbouw (november 2021) zijn er 72 ideeën gekomen rond stuwen, peilgestuurde drainages, hermeandering en grachtenbeheer. Mogelijk zijn er sommige ideeën via COWALA te realiseren. Verder is er ook de idee om de Aabeek als buffer te gebruiken en captatiepunten voor land- en tuinbouwers in te richten. Ook de afleidingszenne in Zemst (rechte betonnen kuip) kan als bufferbekken gebruikt worden bij specifiek beheer van de sluizen. Hier zouden land- en tuinbouwers ook water kunnen uithalen. Deze ideeën worden voorgelegd aan de Vlaamse Waterweg. Ook aan de Dorpelooploop is er de idee om een vijver in te richten als bekken en een stuw te plaatsen ter hoogte van de spoorweg.

Land- en tuinbouwers en de land- en tuinbouwraad zijn welkom op de avondworkshop voor COWALA op 24 mei in het dorps huis van Hombeek. De uitnodiging volgt nog. Bedoeling is om verder projectideeën te verzamelen.

BREDE WEERSVERZEKERING

Monique Meeuws, consultant bij Vanbreda Risk & Benefits, stelt op vraag van de voorzitter kort haar polisvoorwaarden voor als nieuwe speler op de markt. Voor meer details en contactgegevens wordt verwezen naar de presentatie in bijlage.